

23. 6. 2005

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Společné jmění manželů

Dle § 136 odst. 2 občanského zákoníku může společné jmění vzniknout jen mezi manžely (nikoliv kupř. i mezi druhem a družkou). Jedná se přitom o právní institut s dlouholetou tradicí, jehož nejbližším předchůdcem bylo tzv. bezpodílové spoluvlastnictví manželů zavedené občanským zákoníkem ke dni 1.4.1964. Typickým rysem společného jmění manželů je dle soudní judikatury to, že každý z manželů má vlastnické právo k celé věci ve společném jmění manželů, jež je ovšem omezeno stejným právem druhého manžela.

Společné jmění manželů vzniká dnem platným uzavření manželství. U neplatného (nulitního) manželství společné jmění nevzniká.

Společné jmění manželů tvoří předně majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství. Do tohoto majetku však nespadá

- majetek získaný dědictvím nebo darem,
- majetek nabytý jedním z manželů za majetek náležející do výlučného vlastnictví tohoto manžela,
- věci, které podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů,
- věci vydané v rámci předpisů o restituci majetku jednoho z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství a nebo jemuž byla věc vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

Společné jmění manželů tvoří dále závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou

- závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a
- závazků, jejichž rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého

Pokud není prokázán opak, má se za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří společné jmění manželů.

Jaká věc je tedy součástí společného jmění manželů, popř. kdy se jí stává? Při každém nabytí věci za trvání manželství třebaže i jen jedním z manželů je nutné posuzovat, zda se jedná o majetek, který není dle výše uvedeného výčtu ze společného jmění vyloučen. Za tím účelem je zpravidla vždy třeba zvážit, zda předmětná věc byla pořízena z prostředků již tvořících společné jmění manželů. V této souvislosti bývá zastáván názor, že stačí, aby na pořízení věci bylo užito prostředků tvořících společné jmění i jen z nepatrné části, a už je nutno považovat takto nabytou věc za součást společného jmění manželů. Na podporu tohoto argumentu si dovolím citovat ze 2 soudních rozhodnutí Nejvyššího soudu. Dle prvního z nich jestliže manželé nabyli např. rodinný domek, chatu, garáž, popřípadě jinou nemovitost, za trvání manželství a na zaplacení použili třeba jen zčásti společných peněz, je nutno do společného jmění zařadit celou nemovitost, nikoli jen její ideální část, odpovídající hodnotou částce použitých společných peněz. Dle jiného rozhodnutí Nejvyššího soudu při nabytí věci pomocí prostředků, které byly vzaty jednak z bezpodílového spoluvlastnictví manželů (dnes společného jmění manželů), jednak z osobního majetku některého z manželů, staly se tyto věci takto nabyté předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů (společného jmění manželů) bez ohledu na rozsah použitých prostředků z bezpodílového spoluvlastnictví manželů (společného jmění manželů).

Na druhou stranu je však také nutno přihlídnout kvůli obou manželů při nabývání věci do jejich společného jmění. Dle dalšího z judikátů Nejvyššího soudu totiž jestliže byla kupní cena pořizované věci zcela splacena z výlučných

prostředků jednoho z manželů, avšak kupujícími byli oba manželé a oba při uzavírání kupní smlouvy projevili vůli nabytí věc do bezpodílového spoluvlastnictví (společného jmění manželů), pak se tato věc stala předmětem jejich bezpodílového spoluvlastnictví (společného jmění manželů). Opačně, tj. aby ze společného jmění byla zakoupena věc pouze do výlučného vlastnictví jednoho z manželů (bez ohledu na to, že by se jednalo kupř. o věc, která podle své povahy slouží osobní potřebě jen jednoho z manželů - viz výše uvedené), však dle mého názoru není možné. Vždy je však nutné mít na paměti, že při vypořádání společného jmění manželů vzniká nárok na vypořádací podíl tomu z manželů, který investoval prostředky ze svého výlučného vlastnictví do věci ve společném jmění.

Základem společného jmění manželů budou z větší části zejména pracovní příjmy obou manželů, přičemž je pro něj typické, že jeho hodnota bývá v průběhu času v závislosti na průběžných potřebách manželů (rodiny) různá.

Manželé mohou ale smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů. Takto mohou manželé změnit rozsah majetku a závazků nabytých či vzniklých v budoucnosti, ale i majetku a závazků, které již tvoří jejich společné jmění. Předmětem této smlouvy mohou být i jednotlivé majetkové hodnoty a závazky. Jestliže je předmětem smlouvy nemovitost, která již náleží do společného jmění manželů nebo do výlučného majetku jednoho z nich, nabývá smlouva účinnosti vkladem do katastru nemovitostí. Manželé mohou dále smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, pokud nejde o věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Konečně i muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství, mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství obdobně.

Jde-li o hospodaření se společným majetkem, pak tento majetek užívají a hospodaří s ním oba manželé společně. Obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný. Jde přitom o tzv. relativní neplatnost, což znamená, že daný právní úkon (např. smlouva) je platný do okamžiku, kdy se jeho neplatnosti druhý z manželů nedovolá. V takovém případě se na právní úkon pohlíží, jako kdyby nikdy nebyl učiněn, následkem čehož si jeho účastníci jsou povinni vrátit vše, co si vzájemně z něj poskytli.

Majetek ve společném jmění manželů nebo jeho část může jeden z manželů použít k podnikání se souhlasem druhého manžela. Souhlas je třeba udělit při prvním použití majetku ve společném jmění manželů nebo jeho části. K dalším právním úkonům souvisejícím s podnikáním již souhlas druhého manžela není třeba.

Společné jmění manželů zaniká předně samotným zánikem manželství. Je přitom nerozhodné, zda k zániku manželství dochází v důsledku jeho rozvodu, prohlášením za neplatné či úmrtím jednoho z manželů. Společné jmění manželů však dále zaniká i prohlášením konkursu na majetek jednoho z manželů (v takovém případě je správce konkursní podstaty povinen provést jeho vypořádání) či pravomocným rozsudkem trestního soudu o propadnutí majetku (stačí i jen částečné propadnutí majetku). Jiné způsoby zániku společného jmění manželů zákon neumožňuje. Není tedy kupř. možné, aby za trvání manželství uzavřeli mezi sebou manželé dohodu o jeho úplném zániku; to však nevylučuje možnost jeho zúžení.

Dle § 148 odst. 2 občanského zákoníku zúží soud na návrh některého z manželů společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti v případě, že jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti nebo se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti. Soud může dále dle § 148 odst. 1 občanského zákoníku na návrh některého z manželů zúžit společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti tehdy, jsou-li k tomu dány závažné důvody. Vzhledem k tomu, že pojem „závažné důvody“ není možné blíže zobecnovat, je třeba jeho naplnění posuzovat individuálně v každém jednotlivém případě. Příkladmo v návaznosti na ustálenou soudní judikaturu je ovšem možno za závažný důvod označit závažné nevhodné chování manžela, které se projevuje v nevhodném nakládání s majetkem spadajícím do společného jmění na úkor rodiny, zejména pak nezletilých dětí, nebo tím, že se manžel vůbec nepodílí na tvorbě společného jmění, vyhýbá se práci, nežije trvale s rodinou a její potřeby nijak nezabezpečuje. Na rozdíl od zániku manželství se při zúžení společného jmění manželů neprovádí vypořádání.

Zanikne-li společné jmění manželů, provede se jeho vypořádání. Smyslem vypořádání je majetkové vyrovnání mezi manželi, zejména pak určení, který z manželů zůstane i nadále vlastníkem každé jednotlivé věci do té doby náležející do společného jmění manželů a kdo naopak své vlastnické právo k ní ztrácí. Při vypořádání zaniklého společného jmění manželů se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do jejich společného jmění jsou stejné. Každý z manželů je oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé splnit rovným dílem. Při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, a k tomu, jak se

zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti. Zákon upřednostňuje celkem logicky vypořádání společného jmění manželů dohodou. Tato dohoda musí mít ze zákona písemnou formu. Ačkoliv by měla tato dohoda zahrnout celý majetek, lze připustit, aby jejím předmětem byla jen část majetku. Dohodu o vypořádání společného jmění manželů lze však uzavřít jen do 3 let ode dne jeho zániku (viz dále). Pokud nejsou manželé ochotni či schopni se takto smírně dohodnout, je možné, aby na návrh kteréhokoliv z nich rozhodl soud. Pro případ, že se manželé ve výše uvedené tříleté lhůtě nedohodnou ani nepodají příslušný návrh na soud, marným uplynutím této lhůty nastupuje nevyvratitelná právní domněnka uvedená v § 150 odst. 4. občanského zákoníku. Dle tohoto ustanovení nedošlo-li do tří let od zániku společného jmění manželů k jeho vypořádání dohodou nebo nebyl-li do tří let od jeho zániku podán návrh na jeho vypořádání rozhodnutím soudu, platí ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze společného jmění manželů pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá. O ostatních movitých věcech a o nemovitých věcech platí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné; totéž platí přiměřeně o ostatních majetkových právech, pohledávkách a závazcích manželům společných.

Jestliže za trvání manželství společné jmění zaniklo, může být obnoveno jen rozhodnutím soudu vydaným na návrh jednoho z manželů. Návrh na zahájení tohoto soudního řízení může podat každý z manželů. Soud v tomto především přihlíží k nynějším poměrům v manželství i k důvodům jeho dřívějšího zániku. Dospěje-li soud k názoru, že společné jmění manželů je možno obnovit, má takovéto soudní rozhodnutí účinky „ex nunc“, tedy společné jmění se obnovuje ke dni jeho nabytí právní moci. Proto majetek, který nabyli manželé společně od dne zániku společného jmění do dne právní moci soudního rozhodnutí o obnově společného jmění, byl a i nadále zůstává „pouze“ v jejich podílovém spoluvlastnictví. Majetek, který každý z manželů nabyl v této době sám, byl a i nadále zůstává v jeho výlučném vlastnictví. Obnovit společné jmění „ex tunc“, tedy jakoby nikdy nezaniklo, je možné pouze tehdy, pokud došlo k prohlášení jednoho manžela za mrtvého, druhý z manželů neuzavře další manželství a posléze dojde k tomu, že rozsudek o prohlášení jednoho manžela za mrtvého bude soudem zrušen.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)